

Կովկասը հակասությունների էպիկենտրոնում

Ռուսաստանի յուրահատկություններից, սարածովյալ ավելի քան երկու անգամ գերազանցելով «երկրորդ է-սելոնի» երկրներին, նա այնուամենայնիվ մեկուսացված վիճակում է: Աշխարհաբաղադրական, բովանդակությամբ, Ռուսաստանի 17 մլն հազար կմ-ը գրեթե ոչինչ չարժի: Պաշտոնական Մոսկվան լծակները չկորցնելու համար ստիպված է դառնալ կայսերական մասնակցությունը, առաջնորդվելով «հաղափական ծավալադաշտային» սկզբունքներով: Սա, երբ կուզե, իր դաստիարակյալ խորհուրդն է: Ռուսաստանը միշտ էլ եղել է զինվորական դեմքերով: Վերին ազնվականությունը ոչ միայն դալարակամների խավ էր, այլ նաև սղայական: Հասարակարգի փոփոխությունը չվերացրեց այդ խավի անձեռնմխելիությունը, բանգի կայսրությունը որդես գաղափարախոսություն ավելի հզոր է, քան որդեսարիաչի դիկտատուրան իրեն ղեկավարման կերպ: Ռուսական գեներալիստերը միշտ էլ եղել է երկրի կողմնորոշիչը: Հակառակ դեպքում վստահվում է կայսրության բախտը ինչը որոշ չափով նշանակում է Ռուսաստանի կործանում:

Միևնույն ժամանակ, Ռուսաստանը միշտ էլ հանդիսացել է նորածին գերդաստիարակների հակակեղծ: Վերջին երեք դարերի ժամանակահատվածում իրար հաջորդաբար փոխարինող «աշխարհի քոչերը» (Անգլիա, Ֆրանսիա, Գերմանիա,

ԱՄՆ) կամա քի ակամա միշտ էլ ստիպված են եղել հազվի մասել Ռուսաստանի հետ, նրան համարելով քիվ մեկ հակառակորդ: Պաշտոնական հզորության դառնալու ատուով Ռուսաստանը աշխարհի ամենակայուն երկիրն է:

Այնուամենայնիվ, վերջին տարիներին, մոսկովյան հաղափական անցումներից հետևանքով երբեմնի գերհզոր գեներալիստերը փոքր-ինչ կորցրեց իր կողմնորոշող կեղծը, զիջելով ֆինանսական օլիգարխիայի ներկայացուցիչներին, որոնք իրենց գործելակերպով մեջ առաջնորդվում էին գերազանցապես աղբյուրափողային նյութակազմարարության սկզբունքով: Մեծ հետևանքը եղավ, որ Ռուսաստանը զրկվեց իր երկդարյա ազդեցության ոլորտ Բալկաններին: Չուզանիտար ազդարարվեց չեչենական դասերազմի սկիզբը, որի բարունակողը Մոսկվան էր, և որին վերջ տվող գեներալ Ալեքսանդր Լեբեդն էր: Վերջինիս Ռ-Վ Անվան-գուրբյան խորհրդի հարստադար լինելու օրոք որոշ հաղափազներ «միամտաբար» մասնեցին, քե կարող էր սղասվել «ռուսաստանյան գեներալիստի» մի նոր վերածնունդ: Չասացվեց: Նոր ուժերով (Ա. Չուբայս, Բ. Նեմցով, Բ. Բերեզովսկի) և այլն) համարման ծրագրի իրականացմամբ զբաղվող ֆինանսական օլիգարխիան, իր բարեբան հավաքագրելով մեկ-երկու ռուս սղայի, կարողացավ «խաղից հանել» ինչդեռ Ալեքսանդր Լեբե-

դին, այդդեռ էլ համադասարան ակնկալիքները: Հարցն հասավ այն բանին, որ Կովկասի սարածաբայան իրերի Ռուսաստանի ստրատեգիական երկրորդ գլխավոր հենակետ, փորձում է դուրս գալ դաստիարակյալ Մոսկվայի ազդեցության ոլորտից և կառուցել «ինքնուրույն» (ամերիկյան) հաղափազություն: Վաչինգսոնն արդեն անստղ նշում է, որ սարածաբայան իր կենսական հետաքրքրությունների կենտրոն է, ինչով

և գրգռում է Բորիս Ելցինին: Այսօր բարեբան համար նորություն չէ, որ Բորիս Բերեզովսկին իր «կովկասյան ողիսականներում» առաջնորդվում էր բացառապես ֆինանսական հազվարկներով, ստրալար-զեղով դեմքերայան բաները: Հավանաբար բարեբան Բորիս Ելցինն այնուամենայնիվ կհարողանա վերջայտ նման ընթացիկին: Ներկայումս Արևմուտքը բավական «խորացել է» Կովկասում, «ընդունելի» երեք երկ-

ներից երկուսը արեւմտան են: Չեչենիան նույնդեռ: Վերջերս նաև Ինգուշիան:

Միևնույն ժամանակ, որդես ոչ անձեռն հաջողություն, ռուսաստանյան գեներալիստիկ հաջողվել է մասնակցել «Լեռնային ազգությունների կոնֆեդերացիա» միությունը, որը 1992-93-ին հաղափական և գաղափարախոսական մեծ ուժ էր: Արխազիան արդեն վաղուց Չեչենիայի հետ չէ, Օսիայի հարավային և հյուսիսային ինքնավարությունները նույնդեռ: Արդի ժամանակահատվածում «Կովկասի կարկասումը» դաստիարակյալ համար դեմ է բարունակի մեղ դեմքերայան հաղափազություն: Արևմուտք Ռուսաստան գործող հակասությունն աստիճանաբար «ոչում է» հյուսիս Մոսկվայի ուղղությամբ: Չկարողանալով անձեռն Ռուսաստանի գործողը, ԱՄՆ-ը ՆԱՏՕ-ի արեւելյան ընդարձակման դիմաց հավանաբար «կրոյալի» դաստիարակյալ Մոսկվայի «գեներալիստիկները» Կովկասում: Պարզապես այլընտրանք չկա: Ռ-Վ կառավարությունն այսօր ազգային (ուժային նախարարություններ) և հակազգային (ֆինանսական նախարարություններ) ուժերի բախման էպիկենտրոն է: Ցնցումային ալիքներն առավել ցայտուն արձանագրվում են հենց Կովկասում, որը եղել ու մնում է «կրվախմուր»:

ՄԱՐԿ ԱՆԴՐԱՅԱՆ, Բարսեղ Ինգիլիսկի

ԳԱՐԻ ԶԱՆԱԳՐՆԷ

Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա գազասարք համեմատաբար գերադասելի է Ռուսաստանի համար

Անգլիական «Շել» նավթային ընկերությունը, որը Կասպից ծովի նավթի դասարների արդյունահանման դայանազարերի մասնակց է, 1997 թ. օգոստոսի 23-ին ընկերության ղեկավարների և Թուրմենստանի նախագահ Ասխարմուրադ Նիյազովի միջե կայացած հանդիպումից հետո հայտարարեց, որ Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա-Եվրոպա գազասարքի կառուցումը լիովին իրագործելի նախագիծ է և որ այս հարցի բարե քառազգիս կողմերի միջե լուրջ բանակցություններ են տեղի ունենում: Փորձագետներից ու հաղափազներից բարեբան նման նախագիծ իրականացումը որակում են որդես բարեբանային իրադարձություն ոչ միայն ընդհանրապես սղաբարեբան, այլև հաղափազության միջազգային մակարդակով: Նախագիծը ինտերկոնտինենտալ դարձավ այն բանից հետո, երբ Մոսկվայի սղուր հայտարարեց, որ դեմ չէ գազասարքի կառուցմանը՝ նեղելով, որ դա չի հակասում դժնարարի օրենքին:

Թուրմենստանը գազի դասարների հանակով աշխարհում զբաղեցնելով 3-րդ հորիզոնականը, անկախապես ի վեր իր վրա է բեռնել աշխարհի խոշոր նավթային ընկերությունների ուշադրությունը: Դեռեռ 1994 թ. հոկտեմբերի 12-ին ամերիկյան «Յուքոն» ընկերությունը և Մախարմուրադ Նիյազովը Նյու Յորկում կնեցին 3 մլրդ արծողությամբ համաձայնագիր, ըստ որի Թուրմենստանի գազը միջազգային բուրդ դուրս բերելու նղասակով կառուցվելու էր Թուրմենստան-Աֆղանստան-Պակիստան (Կարաիի նավահանգիստ) ուղղությամբ գազասար, ինչը համընթաց էր նաև ԱՄՆ-ի հաղափազ նղասակներին Կենտրոնական Ասիայում: Միաժամանակ Աֆղանստանի ազգաբաղադրական բարեբաններն «Թալիբան» բարձման երեւան գալը, իսկ այնուհետե վերջինիս նկատմամբ Թուրմենստանի չեզոք դիրքորոշումը, այն դեպքում, երբ Կենտրոնական Ասիայի երկրները խիստ մտահոգություն էին հայտնում այս առնչությամբ, մեծավ մասամբ

ղայմանավորված էին հենց այս դայմանագրի ստորագրմամբ: Իսկ 1997 թ. սկզբներից նման նախագիծ իրականացնելու նախաձեռնությամբ հանդես եկավ նաև արգենտինական «Բերիսաս» ընկերությունը՝ լուրջ մրցակցության մեջ մտնելով «Յուքոնի» հետ:

Սա քե ինչու 1997 թ. մայիսի 13-14-ը Ազգաբաղում կայացած ECO-ի առղամ երկրների (Իրան, Պակիստան, Թուրքիա, Տաջիկստան, Դազախստան, Դըղղզստան, Ուզբեկստան, Ադրբեյջան, Աֆղանստան) գազաբաժնողվը, նվիրված Կենտրոնական Ասիայի երկրներում նավթի և գազի արդյունահանության գազացմանը, օրակարգի գլխավոր հարց էր նշանակել Թուրմենստանի գազի արտահանման խնդիրը: Զննարկումները կենտրոնացված էին երկու սարքերակների վրա. կառուցել խողովակաբար՝ ա) Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա-Եվրոպա, բ) Թուրմենստան-Աֆղանստան-Պակիստան ուղղություններով: Տեսնական առումով միանգամայն գերադասելի էր առաջին սարքերակը, սակայն Կարն որ երկրորդ սարքերակը բարեբան էր Իրանը, ինչը համադասարանում էր Վաչինգսոնի հաղափազությունը, ԱՄՆ-ը ի սկզբանե բարեբան էր եղել այս սարքերակով: Այսուհանդերձ մայիսի 14-ին Թուրմենստանի, Իրանի և Թուրքիայի նախագահները ստորագրեցին առաջին սարքերակով գազամուղ կառուցելու համաձայնագիր: Ազգաբաղը այն համարեց լավագույն սարքերակ՝ հայտարարելով, որ մեծ հավանակամությամբ առաջին խողովակաբարի ընթացումը կսկսվի խողովակաբարի կառուցումը: Թեե նեված ժամկետի համաձայն բարեբանական աշխատանքները չեն սկսվել, սակայն այս առնչությամբ ԱՄՆ-ի վերոհիշյալ հայտարարությունը դասձառ դարձավ, որ միջազգային մակարդակով ընդգծեիկային և հաղափազան Երանի կառուցումը ուշադրության կենտրոնում դառնե այս հարցը: Մայիսի 15-ին հայտնի դարձավ, որ Իսրայական «Էննի», «Յրանազազ» և անգլիական «Շել» ընկերությունները

դ դասարանակամություն են հայտնել կառուցելու Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա-Եվրոպա գազասարք, իրականացնելով 1 մլրդ 500 մլն դոլար արծողությամբ մի նախագիծ, որի համաձայն կկառուցվի 3200 կմ երկարությամբ խողովակաբար: Ընդ որում 60 կմ Թուրմենստանում, 1260 կմ Իրանում, նույնպես Թուրքիայում և 600 կմ Եվրոպայում: Սակայն մայիսի 14-ին Ազգաբաղում կնեվել էր Թուրմենստանի գազի արտահանման վերաբերյալ երկրորդ փաստաթուղթը Թուրմենստանի, Պակիստանի նախագահների և ամերիկյան «Յուքոնի» ու Սաուդյան Արաբիայի «Ղեյսա» ընկերությունների միջե: Ստորագրված գազասար կառուցելու, որի կառուցման ծախսերը գնահատվել էին 2 մլրդ 500 մլն դոլար՝ 1 մլրդ դոլարով ավելի առաջին սարքերակի համեմատությամբ: Երկու փաստաթղթերի ստորագրմամբ բնում էր, քե մրցակցություն էր սկսվել ամերիկյան մայրցամախի և Եվրոպական ընկերությունների միջե գազամուղ կառուցելու բուրջ: 1997 թ. հուլիսի 24-ին, երբ հայտնի դարձավ, որ Պակիստանի, Թուրմենստանի նավթարդյունաբերության նախարարների և «Ղեյսա» ու «Յուքոնի» ընկերությունների ներկայացուցիչների ստորագրությամբ կնեվել է կառուցման ժամկետները հստակեցված 2 մլրդ 500 մլն արծողությամբ դայմանագիր, ստեղծվեց տղավորություն, որ հարողը ամերիկյան ընկերություններն են լինելու, Կարն, երբ «Յուքոնի» գազամուղի բարեբանությունը դայմանակարգ Աֆղանստանի դասերազմի ավարտով, աղա արգենտինական «Բերիսասը» դասարանակամություն հայտնեց սկսելու խողովակաբարի կառուցման աշխատանքները:

1994 թ. ի վեր, երբ արդեն սարքերանկյուններից ինտարկվում էր Թուրմենստան-Աֆղանստան-Պակիստան գազասարքի կառուցումը, որդես Իրան հաղափազան կողմ ընդգծվել է ԱՄՆ-ի կողմից Իրանին մեկուսացնելու խնդիրը:

Անդրադատելով Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա սարքերակին հարկ է նեղել, որ նման նախագիծ իրականացմամբ նախ կարուկ կնեծանա Իրանի աշխարհաբաղադրական նշանակությունը, Կարն Իրանը հանդես կգա որդես Արեւելը Արեւմուտքին կարող օղակ: Այս առումով հասկանալի էր նաև ԱՄՆ նախագահ Զլինթոնի օգոստոսի 18-ի նոր կարգադրությունը, որի համաձայն ամերիկյան այն ընկերությունները, որոնք մասնակցի են Կասպից ծովի նավթի արդյունահանության դայմանագրերին, կարող են անդրամ հազվարկի սկզբունքով գործարի մեջ մտնել Իրանի հետ, վերջինիս համընթաց կաստյան նավթը՝ փոխարենը նույն չափի իրանական նավթ ստանալով Պարսից ծոցում: Հանգամանք, որը Կենտրոնական Ասիայի և Ադրբեյջանի նավթի արտահանումն ավելի դյուրին կդարձնի: Սակայն, ամենակարեւորը քերես, այսդիտով նավթարի կառուցման խնդրի լուծումն է, կամ առնվազն դրա երկրորդական ողանի վրա մղումը: Երեւն նաև, որ այսօրվա դուրյամբ նման դայմանագիր իրականացվում էր Դազախստանի և Իրանի միջե: Բայց վերջինս առժամանակ ընդհանրեց Դազախստանից նավթի ստացումը դրա որակի անհամադասարանությամբ դասձառաբանությամբ: Թեե հնարավոր է, որ որակի խնդիրը անկա լինի կաստյան նավթի առնչությամբ ընդհանրապես, այսուհանդերձ, նկատի ունենալով նման գործարների հաղափազան կարեւորությունը, մեծ հավանակամությամբ դարձ կարժամանակն Թեիրանի հավանությանը, ինչը բացառված չէ, որ կհանգեցվի Կասպից ծով-Պարսից ծոց նավթասար խողովակաբարի կառուցման:

Բաղադրական բարեբաններում հակված են Վաչինգսոնի նոր հայերը գնահատել որդես Իրանի նախագահ հարթմի կառավարության նկատմամբ որդեգրած ավելի մկուն հաղափազանության արդյունք: Ծխեցելով նեվածը, այս առնչությամբ հավանական դեմք է համարել նաև բարեբան

ԱՄՆ-ի հաղափազանության մեջ որոշ փոփոխությունների միտումը: Բացի այդ, այս հարցում քերես չդեմք է քերեսահատել Եվրոպայի միանգամայն բացառական ուղի բարեբանները դժնարարի օրենքին, ինչդեռ նաև ամերիկյան նավթային և առեւտրական ընկերությունների լուրջ դժգոհությունը Իրանի դեմ կիրառված Վաչինգսոնի տեսնական սահմանափակումներից:

Վերադառնալով Թուրմենստան-Իրան-Թուրքիա գազամուղի կառուցման նախագիծ, որը իրականացման դեպքում հեղափոխությունից հետո Իրանում կասարված խոշորագույն կառուցված ներդրումը կհամարվի, այս սարքերակի վերաբերյալ հրադարակող մեկնաբանություններում ու վերլուծություններում այն ներկայացվում է որդես անմիջական սղառանալի Ռուսաստանի բարեբանի նավթի արտահանումը Կասպից ծովում և լուրջ հարված Մոսկվայի տեսնական ազդեցությանը Կենտրոնական Ասիայում: Ծվիճակելով նման տեսակետների ծեւարացումը, սղալված չեն լինի երկրորդ Թուրմենստան-Աֆղանստան-Պակիստան սարքերակի համեմատությամբ չարիի նվազագույնը գնահատելով: Բանգի Թուրմենստանի գազի արտահանման նղասակով նախուսափելի էր բնում հիբյալ սարքերակներից մեկով գազամուղի կառուցումը: Ուսի, հազվի անեցելով, որ խնդրը առարկա սարքերակի խողովակաբարն անցնում է Ռուսաստանի հետ զազմավարական ընդհանուր բարե, օր-օրի սարքեր ուրեներում սերացող փոխարաբերություններ ունեցող Իրանի սարածով, միջդեռ երկրորդ սարքերակով այսօրվա դուրյամբ լավագույն դեպքում անցնելու է անհայտ կողմնորոշմամբ (ընդունելով, որ բալիբերի վերջնական հարթանակի սարքերակը բացառվում է Աֆղանստանում) Աֆղանստանի և դասնակամորեն հակառակակա նախարարությամբ Պակիստանի սարածով, Իրանի սարքերակը սրամարտուն գերադասելի է Ռուսաստանի համար:

Միջազգային

Չինաստանի կույստրական հեղափոխությունը սղառնում էր վերջ դնել քրիստոնեական իշխանությանը Հոնկոնգում: Բրիտանական ուսիկանությունը դասակները մարտնչում էին փողոցներում Բարե Երթող հայրուրա՛վոր ուսանողների և բանվորների դեմ: Սահմանազուրկ քրիստոնեական բանակը զգաստ վիճակում էր: Բարաբաբում Դարեա՛սային ժամ էր հայտարարված: Ամերիկյան հյուպատոսարանը էվակուացիայի ծրագիր էր

ճաշի եւ սկսեց խոսել մեր «մեծ ժողովուրդների երկարամյա հարաբերությունների» մասին: Հաջորդ առեւտրով 1990-ականների դուրսագաղթի մրցույթը հիշել է հիմա տնել գաղութարարության ավարտը: Բայց ինչպես էր երկար տեղում լինել քրիստոնեական իշխանությունը այնտեղ, որի տեսլականը, որ Հոնկոնգի տեսական վերելքն իրականություն դարձավ միայն քրիստոնեականների ներկայության շնորհիվ: Հակառակ իր բերու-

«Պոլսանկամ վայր: փոխանակված ժամանակ» գրում: Բրիտանական կառավարությունը չէր նկատում միջին խալի արագ աճը: Երկիր միջև էլ համարվել է հարուստների հայրենիք: Իսկ հարուստները դառնալով բուրժուաներ գնալով ավելի մեծ դահլիճներ են ներկայացրել: շրա՛վարտվելով սուկ BMW մեքենաներով Փարիզում հանգստանալու կամ Արմանի խրճա՛յի կուսյուններ կրելու հնարավորություններով: Չինաստանը վաստակել է վեր-

ՀՈՒԿՈՆԳ

Մեկ երկիր, երկու հասարակարգ

«Զաղափր ըլի վրա» հողվածում «Նյուգուիփ» հանդեսի խմբագիրը վերհիշում է 1960-ական թթ. իր որոնքս քրթակից փորձությունը Հոնկոնգում եւ փորձում գուճակել աղազան:

մեակում: Ամեն րոյե սղա՛վում էր. որ Պեկինը կներխու՛ծի. բայց այդոյն էլ նման հրաման չարձակվեց: «Կարծիր քրահակներին» միայն հուլիսի մեկին հաջողվեց անցնել սահմանը եւ ոսֆ դնել Հոնկոնգի հողի վրա. այն էլ առանց ու՛ծի գործադրման. դայանագրու՛ով նախատեսված որոշումների համաձայն: Անգլիական «Օրը. որ զմեզ սվեցիր. Ասված ավարտվեց» հայտնի Եարականի հնչյունների ներքո անգլիական դրոշն իջեցվեց վերջին անգամ եւ Չինաստանի ազատագրական բանակի զինվորները մուսֆ գործեցին Հոնկոնգը: Հրաձգության փոխարեն հրավառություն տեղի ունեցավ: Երկրորդ համաշխարհային դա՛սերազմից հետո եւ քեռիկյան դա՛սի Բանդոմից մոտ 10 տարի անց կառուցալիսական մի երկիր կամովին եւ խաղաղ կերպով հանձնվում էր կոմունիստական վարչակարգին: Գաղութարարության վերջին դասվարը քնկնում էր մեծ հնություն դասադերով պլն ստանձնող մայր երկրին: Չոնոնանսի. որ Հոնկոնգի քնակությունը քնդամենը 6.5 միլիոն է. մինչ Չինաստանինը 1 միլիարդ:

չին կառավարիչ Զիսու՛Ֆեր Պասեմին չափից ավելի ժողովրդավարություն ներմուծելու Հոնկոնգ. մոտանալով. որ դա ժողովրդի կամի արտահայտությունն էր եւ այն. որ բարգավաճ ու զարգացած մի երկրում. որտեղ սերս միախուսված են տարբեր կառույցները. ժողովրդավարությունը հնարավոր չէ հեռու դա՛նել: Գաղութի մայր հայրենիքին վերադարձվելուց անմիջապես հետո Չինաստանի նախագահ Չեմինն արտասանեց «Մեկ երկիր. երկու հասարակարգ» նախադասությունը. ցանկանալով երեւի հիշեցնել տարբերություններն ու սղա՛վող դժվարությունները: Սակայն իսկական վճանգն. իմ կարծիքով. կարող է գալ ոչ թե Չինաստանից. այլ հենց Հոնկոնգի ներսից տեղի իշխող կիսար այրելից. որում այնքան էլ մտահոգված չեն ժողովրդավարական հարցերով. Եւ գործարար մեծահարուստներից. որում Պեկինի առաջ-խոնարհվում են յոկ տար Եուկա բացելու միտումով:

Դժվար է չիլեասակել Չինաստանի առաջ հարաբերությունները աշխարհի մնացած երկրների հետ: Հիշեմ Հենրի Բրայնի ատաքին գաղտնի առաքելությունը Չինաստան. որտեղ նա հանդիպում էր ունեցիկ այժմ արդեն բուճակառուներ դարձած դիվանագետների հետ. որում քանակցել էին Չժա եւ Լայի հետ: Հիշեմ այն սասնյակ լրագրողների. որոնք վճանգելով իրենց կյանքը. փորձում էին ներստիանցել Մաոյի կայսրությունում կատարվող իրադարձությունների խորքերը: Ինձ այդ օրերին չէր հաջողվել տեսակցել ղեկավարներից որեւէ մեկին հետ: Նրանք մերժել էին: Միայն 1971-ին դրությունը մի փոքր փոխվեց. երբ Չինաստանն ու Միացյալ Նահանգները փորձ արեցին մերժելու միմյանց: Այդ օրերին չինացի մի խմբագիր. որն առաջնեղում փախչում էր ինձանից. հրավիրեց ինձ

բյուրոներին. Ֆինանսների նախարար Չոն Կոտոյե՛սվերի Բադալու կանոնությունն էր. որ սեղծեց այսօրվա Հոնկոնգը. որն իրավամբ կարելի է անվանել գործարարների եւ իր սեղծված գործարարների կողմից եւ նրանց համար: Այդ գործարարները հիմնականում չինացիներ էին. որում վերջին սասնայակների քնբացում քնմի դաճերի հուլիսը վերածեցին երկրագնդի ամենաբարգավաճ մարտադրական եւ արդյունաբերական կենտրոնի: Այժմ Հոնկոնգի յուրաքանչյուր շենքն քնկամ եկամտաբ կազմում է 23 հազար դոլար. որն ավելի է. Բան քրիստոնեական ցուցանիշը:

Բրիտանական կառավարության սղա՛վներից մեկը գուցե այն էր. որ տեսությունը զարգացմանը սալիս էր խիստ առաջնային նեանակությունն հետին ոլլան մղելով ժողովրդավարության եւ քնտրությունների հետ առնչվող հարցերը: «Հոնկոնգը Եարունակում է գոյատեւել. որովհետեւ հանուն ժողովրդավարության իմնատաղան Բայրեի չի դիմում». գրել է Հոնկոնգի քրթակիցների դոլորդի ղեկան Ռիչարդ Հյուզն իր

Այս տարվա առաջին կիսամյակի տեսական գործունեության արդյունքները վկայում են, որ Լեհաստանում արդյունաբերական արտադրությունը ավելի արագ է աճում, Բան անցյալ տարվա նույն ժամանակամիջոցում: Ներդրումների եւ Երևանարության ոլորտներում բուճեց զարգացումն ակնհայտ է: Վերջին յոթ տարում առաջին անգամ դիտարկված Երևանարանների քվի աճ: Նվազում է սղաճը. բարելավվում է աշխատանքի ռուկայում տիրող իրավիճակը: Առաջին կիսամյակում գործազուրկների քիվը կրճատվել է 320 հազարով: Իսկ գործազուրկության մակարդակը ներկայումս կազմում է 11.6 տոկոս եւ արդեն համեմատելի է եվրամիության երկրների ընդհանուր ցուցանիշի հետ: Առաջին կիսամյակում բացասական գիլա՛վոր գործունե արտա՛րի տեսիլ հարաձուճն ղալկատորն էր Երևանի ղեկն ներմուծումն արտա-

Լեհաստանում սղառնումն արտադրությունից արագ է աճում

հանությունից արագ էր աճում: Այս տարվա առաջին հիվց ամիսների արտա՛րի առեւտրի ղալկատորնը կազմեց 6.4 մլրդ դոլար, որն զգալիորեն գերազանցում է անցյալ տարվա ցուցանիշը: Սակայն, ինչպես նուճում է «Ֆինանսուլիե իզվեստիա» քերքը. արտա՛րի առեւտրը միջև էլ եղել է Լեհաստանի տեսությունը ամենաբուլլ կողմը. եւ անհնար է կարճ ժամկետում այստեղ որեւէ քան փոխել: Չնայած արտա՛րի առեւտրի քաճասական հաճվելուին, երկրի տարադրամի ղաճարը հասել է ռեկորդային գումարի՝ 20 մլրդ դոլարի: Միաժամանակ տեսնագետները դժգոհում են. որ մարդիկ չափազանց Եաճ սղառողական վարկեր են վերցնում: Առաջին կիսամյակում վարկերի աճը կազմել է 26-27 տոկոս կամ 3.1 մլրդ ղաճի: Լեհերի կյանն ակնհայտորեն ավելի բարեկեցիկ է դառնում. քայք

ընդամենն ղաճանըրկի դիմամիկան զգալիորեն գերազանցում է ներքին համախառն արտաճանի աճին, որը սահմանափակված է արտադրական կարողություններով: Դա հանգեցնում է ներմուծման ավելացմանը եւ ամեն ղաճի կարող է նոր սղաճ հարուցել: Փորձագետները առաջարկում են տեսնական զարգացման նեանամաբ սղառումն տեսնել գերազանցության հարաբախման մի Բանի ուղի: Դրանցից մեկը սղառալական արտադրությունների սահմանափակումն է: Բայց Բանի որ արտադրությունների ու սղառալական նղաճների քնագավառում Լեհաստանը զգալիորեն հետ է մնում եվրամիության անղամ աղազ գործընկերներից, որանց սահմանափակումը Եուսափելի արդյունքներ չի տա. ուստի առա՛վել ձեռնուճ է արտադրական կարողությունների մեծացման ուղին:

ՆԱՄՈՒՆՈՑ

Եվզենի Պրիմակովը կհանդիպի Ալեքսանդր Լուկաչենկոյին

ՄՈՄՎԱԸ, 26 09.09.1997, ՓՄՍՍ: Օգոստոսի 27-ին նախատեսվում է Ռուսաստանի արտգործնախարար Եվզենի Պրիմակովի այցը Բելառուսի Հանրապետություն՝ OPT հեռուստաընկերության լրագրողների ձեռքալայության շուրջ սեղծված իրավիճակի կառակցությանը: Պրիմակովը հանդիպում կունենա Բելառուսի նախագահ Ալեքսանդր Լուկաչենկոյի հետ: Պրիմակովի հետ հանդիպման համար Լուկաչենկոն հետաճգել է նախատեսված այցը Բելառուսի հյուսիսային Երաճներ:

ՄԱՏ-ը Ուկրաինային կսրամաղրի 542 միլիոն դոլար

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 26 09.09.1997, ԱՐՄԵՆՊԵՆ: Միջազգային արժուքային հիմնադրամը երկուաքքի օրը հավանություն է սվել Ուկրաինային Եուրջ 542 միլիոն դոլարի վարկ տրամադրելուն, որը նախատեսված է 1997-98 թթ. հանրապետության կառավարության տեսնական ծրագրերի աղակցության համար: Ըստ ԻՏԱՆ-ՏԱՄՍ-ի հաղորդման, վարկը տրամադրվում է մեկ տարով՝ անմիջապես 49 միլիոն դոլար տեսնալու իրավունքով:

Կովկասի իսլամական ժողովուրդները միավորվում են

ԳՐՈՇԵՆ, 26 09.09.1997, ԱՐՄԵՆՊԵՆ: Գրոզնիում կայացած «Իսլամական ազգ» կոնգրեսի ներկայացուցիչների խորհրդակցության ժամանակ ընտրվել են դեկալար մարմիններ: Ըստ ԻՏԱՆ-ՏԱՄՍ-ի, այս մասին հայտնել է Չեչենիայի առաջին փոխարաղտե Մուվլադի Ուդուգովը, որը միաճայն ընտրվել է կոնգրեսի ամիր (ղեկավար): Ընտրվել է նաեւ կոնգրեսի մեջլիս, որի մեջ մեկ են Դաղստանի եւ Չեչենիայի հայտնի ասվածաբան զինակաճներ: «Իսլամական ազգ» կոնգրեսը հիմնադրվել է օգոստոսի 22-ին Գրոզնիում Չեչենիայի եւ Դաղստանի 35 իսլամական կուսակցությունների եւ Եարժուճների ներկայացուցիչների հանդիպման ժամանակ: Ուդուգովի խոսքերով, «իման Եամիլի ժամանակներից ի վեր առաջին անգամ Չեչենիան եւ Դաղստանը միավորվում եւ կազմում են մեկ ղեկություն»: Անդրաղաճաղալով «Իսլամական ազգ» կոնգրեսի սեղծճման առիվ Ռուսաստանի Պեսական դուճայի որոշ ղաճաճալորների արած հայտարարություններին Ուդուգովն ասել է, որ «Կովկասի իսլամական ժողովուրդները միավորվում են ոչ թե Ռուսաստանին սղառնալու համար, այլ որոնքսի Կովկասը դառնա աղաճ, բարգավաճող եւ խաղաղ ղեկություն»:

Իրանը ձգտում է Պարսից ծոցից դուրս քերել օտար նավատորմերը

ՅԵՐՍԵՆ, 26 09.09.1997, ԱՌՅՅԱՆ ՏԱՊՍԵՆ: Իրանի նախագահի օգնական եւ կենտրոնի ղաճաղանան կազմակերպության տնօրեն տիկին էֆթեբարը հայտարարել է, թե Պարսից ծոցից օտար նավատորմերի դուրսբերումը ամենակարեւոր հայը կլինի Երաճի կենտրոնի ղաճաղանան գործում: Ըստ նրա, Պարսից ծոցի քերի աղակաճումը կարող է բացասական հետեւաններ ունենալ տարածաբանի երկրների համար եւ լրջորեն վճանգել նրանց քնաղբյուրները: «Իրանի ճայն» օաղիկայանի հաղորդման համաճայն. տիկին էֆթեբարը կարեւորել է տարածաբանի երկրների համազորակցությունն այդ հարցում:

Խաղաղաղաղանները Մոմալիում ոճրագործություններ են կատարել

25 09.09.1997, ՎՕԱ Ինչոյե հաղորդեցին իսլամական ղաճոնաճարները, որոնում է ընդունվել գործ հարուցել այն ղեղման կառակցությանը, թե իսլամական զինճառաղոցները միջազգային խաղաղաղաղի ուճերի կազմում Մոմալիում զաճանություններ են գործել: Որոնում ընդունվել է, երբ հարաղակվել է Մոմալիում 4 տարի առաջ բազմազգ խաղաղաղաղի ուճերում ճառաղաղ իսլամական զինվորական մի ոսիկային օտաղիը: Ոսիկանն իր օտաղում նկարագրում է աֆրիկյան այդ հանրապետությունում իր հայրենակիցների գործած սարաճիկի ոճիները. բուճարություններից սկսած՝ վերջաղրած քնաղեղերի վաճաղով:

Եմենցի հրեուսիներից Իսրայելում առեւանգվել են հազարավոր նորածիններ

26 09.09.1997, ՎՕԱ Իսրայելի իշխանությունների վրա ուճանում է ճնեւումը: Պաճանը է ներկայացվում հետաճնել 1949 թվականին եմենից ներգաղթած հրեաների հազարավոր նորածինների առեւանգման փաստի վերաբերյալ: Ենթաղղում է, որ առեւանգված երեխաները հանճնվում էին եվրոպական ճաղում ունեցող իսրայելցիների ընտանիքներին որդեղման համար: Անցած երկուաքքի օրը երուսաղեղում տեղի ունեցավ եմենյան ճաղում ունեցող իսրայելուսի Ցիլա Լեիհի եւ նրա հարազատ մոր Սարգարի Օմասսիի հանդիղումը: Որ Սարգարի Օմասսին իրոճ Ցիլա Լեիհի մայրն է, աղաղուցված է արյան զեմեիկական անաղիզի օգնությանը: Սարգարից եմենից Իսրայել է ճամանել 1949 թվականին եւ նրա նորածին դուստրն առեւանգվել է իսրայելական ճնեղաճից: Եմենաղիղ ղեղիեր հետաճնող իսրայելական ակիլիսները ղեղում են, որ խոսըը հազարավոր այդղիսի ղեղիերի մասին է:

Գոյություն ունի նաեւ երրորդ ուղի. դա ներմուծման հետազգ ավելացումն է: Եվրամիությունը Լեհաստանի իշխանություններին վաղուց դրում է քուկացնել ներքին Եուկայի ղաճաղանության միջոցները, իջեցնել մախային սակազների մակարդակը: Սակայն լեհական արմիություններին «կոչ» դիրորոնումը Վարաճայի ղեկավարներին քուլլ չի սաղիս ընդառաղել Բրյուսելի ղաճաղներին:

Ընդիմաղուր առաճաբ առաջին կիսամյակի արդյունքներն ավելի Եաճ դրաճ են, Բան բացասական: Սակայն, որոշ փորճագետների կարծիքով, դրական արդյունքների մեջ անղամ աղաղ են մասնաղիչ կողմեր: Այսղեւ, սղառողական եւ ներդուճային մեծ ղաճանըրը հանգեցնում է վճարային ղալկատորի աճին, որն արդեն անցել է 4.8 մլրդ դոլարի սահմանաղիղը:

Բասայրեկի փառասունն ալիսիլեց

Այսօր լրանում է մեր թերթի մշակական հեղինակներից մեկի Կենրիկ Լիլոյանի 65-ամյակը։ Լախաբան «Ազգ»-ին աշխատակցելը Կենրիկ Լիլոյանը աշխատել է Ֆրանսիայում ԽՍՀՄ դեստամոնոյությունում, որտեղ դեստամոնոյան առաջին փառասունը, այնուհետև սեղանի վրա էր ԿԿԿ կենտրոնը, երկար տարիներ ղեկավարել է «ԲՈՏՈՒՐՍԻ» Կայսասանի մասնաճյուղը, սօսորին է Ազգային գրադարանը, իսկ նախկին թուրքական անցմանը աշխատել է ԿՂ արտգործնախարարությունում։ Արևմտյան Երևանում էր փորձառու դիվանագետի, մեր թերթի հեղինակի հորեղբայրը և ցանկանում թեղում գրի։ Ասորն անկախացում են Կենրիկ Լիլոյանի փառասունը մյուսը։

Մտախոյալ Ռուսոտոլիլի և Radio France-ի նվագախմբի ելույթով ավարտվեց Լիլոյանի Բասայրեկ փառասունը։ Մարտի 30-ամյակը դեկավորությամբ ավելի փայլուն հարյուր երեքսուրտ կատարեցին Բեթովենի, Անտոնին Դվորձակի երաժշտությունը, Գեյտր Բեյլիոզի «Ֆանասիկ սիմֆոնիան»։ Ռուսաստանյան թավջութակահար ֆրանսիական կոլեկտիվի հետ կատարեց այն նույն ստեղծագործությունները, ինչ 1969 թվականին Բասայրեկի իր նախորդ այցի ժամանակ։

Նախկիններից էին Մարգ Զոնեյնը ու Ռուդոլֆ Նուրիեյը, Մեծ քաղաքի բալետը և «Ռամբլեր բալետը»։ XX դարի Մորիս Բեծարի բալետը, Զեքերտ ֆոն Կարայանը, Կուրտ Մազուրը, Ալյասոյալ Ռիխտերը, Կատրին Մարտին, Ժան-Պիեռ Ռամոնը, Էլլա Զիցերալդն ու Ջոան Բաբզը, Մայս Դելիդն ու Օսկար Փիթերսոնը, Դիդի Զիլլերտին ու Զառլո Միլեդուրը։ Վերջին անգամ փառասունը տեղեց 6 արտիստ ու հավաքեց 74 հազար երաժշտասերներ և քաղաքային աշխարհի թուրք օպերայից։ Լրան դիտեցին 9 ներկայացում և ունկնդրեցին

«Ես եղանակի եմ որ խաղաղությունը վերադարձավ Բասայրեկ», լրագրողներին հայտարարեց մաեստրո Լիլոյանի մայրն ազգային շինարարության մասին։ Երաժշտության, քաղաքի և դարի մեկաբարթա ֆորումը 23 արվարձաններում ընդմիջումից հետո առաջին անգամ բավականին համեստ էր, հուլիսի 24-30-ը տեղի ունեցավ ընդամենը 4 ներկայացում, որից 3-ը սվեց «Կարակալ» լիբրետոյան դարի քաղաքային ներկայացմանը Խոյախոյան արարական սիրտը Թամանակների մասին Andalusia: The Lost Glory բալետը։ Ներկայացումը աչի էր ընկնում քաղաքի ընդհանուր արարական երգերի ու դարերի ժամանակակից բալետի ու ֆրանսիական խառնուրդով։ 1956-74-ը Բասայրեկի փառասունը թեմական արվեստի բնագավառում համաշխարհային խոնորագույն իրադարձություններից մեկն էր։ Նրա մաս-

հրաժեշտական կոլեկտիվների 32 ելույթ։ Ինչպես լրագրողներին հայտարարեց փառասունի կազմակերպիչ Մախալանի շինարար Մեյ Կառլոս Զիլդան, նա մասնադիր է վերականգնել ֆորումի նախկին փառը, սակայն բազմակողմանի ծրագրի նախադրարարությունը, իր կարծիքով, ղեկավարել է սվեյտ անվանի իրադարձությունից 2 արտիստ, իսկ այս անգամ Լիլոյանի նախադրարար համաձայնեց միջոցառումն անկախացումից միայն նրա բացումից 5 ամիս առաջ։ Կազմակերպիչները մտադիր են փառասունին մասնակցելու համար ներգրավել նվագախմբային և կամերային երաժշտության, դասական ու ժամանակակից բալետի կատարողներին, համաշխարհային քաղաքային հայտնի կոլեկտիվներին, օպերայի, քաղաքային արտիստներին, արարական ժողովրդական երաժշտության ու դարի կատարողներին։

Միջիգանի համալսարանի ամառային ինստիտուտը հայաստանում

1987 թ. սկսած անցն ամառ Գայասանում կազմակերպվում է Միջիգանի համալսարանի ամառային ինստիտուտը՝ հայոց լեզվի, մշակույթի, դաստիարակության և գրականության դասընթացներով։ 1992-96 թթ. դասընթացներն ընդհատվեցին Գայասանի ճեմտական և փողոտական ծանր դրամայի հետևանքով։ Գայասանի մասնակիցները Ամերիկայի և Կանադայի տարբեր համալսարանների ուսանողներ են, ընդ որում նրանցից բազմաթիվ ծագումով հայ չեն։ Գայասանի ուսանողները տեղում են 2 ամիս, օրական 10 ժամ սրամադրում է հայերեն ուսուցմանը։ Գայասանի դուրս կատարվում են այցելություններ Գայասանի տեսարան վայրեր։ Այս անգամ Միջիգանի էն Արքր համալսարանի հայազգական ամբիոնի վարիչ դոկտ. Գեորգ Բարսեղյանը բերել էր 12 ուսանող, որոնց ընդմեջ 2 ամիս մնացին Գայասանում, արքրից մեր տեսարան վայրերը, Եվրոպայի մարդկանց հետ, հայազգական առարկաներից դասախո-

Այդպիսի միջոցով է 1935-ին եղիտոսում, ստացել է երկրագործ-ինժեների մասնագիտություն։ Եղել է Արար գյուղերի միության Զարեհի մասնաճյուղի ճեմարտ։ Տրապիզոն է 1951-ից։ Պատվավորներ լույս են տեսել անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն, հայերեն, օստերեն, չեխերեն, հայերեն, սլավոներեն։ 1989-ին արժանացել է Արար գյուղերի միության մրցանակի։

դասիարակության դաս էր։ Այդ ժամանակ էր, որ դասախոս մեջ ծարավեց այն գաղափարը, թե կլանի դժվարություններին կարելի է արվեստով դիմակայել։ Մի բան, որի մեջ հայերը երկար դարեր ի վեր հնացել են։ Իսկ ինչ վերաբերում է դրական և բացասական երևույթներին, սխալ է մեր մեջ աղոթող մի ազգի մասին խոսել նման չափանիշներով։ Պե՛տ է դիտարկել դասական գործողության և դրա արդյունքի մեջ, օրինակ Հալեթի սոցիալական և մշակութային կյանքում հայերը մեծ ներդրում ունեն։ Դա, անհույս, դրական նշանակություն ունեցող երե-

զիսալոր հերոսուհու նախափորդ այն 60-ամյա հայ դրացուհիս է։ Նման էս օրինակներ կան, չնայած այն բանի, որ թուր դասավանդներն հերոսները ազգային անուն ունեն։ Երբ ես նրանց չեմ կոչում «Չոր» կամ «Փոլ», նշանակում է, որ ես ֆիլասոֆիաներին դեմ եմ... Այս դիտարկումը հարցադրում սխալ է։ Ավելին, իմ սերերի մեջ եղել է նաև հայրիկի։ Հետո ի՞նչ։ Վերադառնալով մեր հարցին, շեշտեմ, որ կարևորը ոչ թե մակերեսային է, այլ էությունը, գործող փոխհարաբերությունները արար եւ հայ մշակույթի միջոց, ինչին մեծադիտե լիցի նույս-

«Տիմալայներն ու Ալպերը լույ լեռներ են, մինչդեռ Արարատը առասպել է, պատմություն, մշակույթ»

Ընթերցողին ստորև ներկայացվող նյութով ծագարը։ Նրա հիմնում երաժեշտագետ Թամար «Ազգ»-ի մշակութային էջը բացում է «Արար մշակութայինությունը հայերի մասին» հոդվածները։

չէ լինել այս հարցին դասաստանելու համար, այլ աղայիները հոգան։ Մարդկային զգացմունքը ավելի գործ էր և հան կրոնականը։ 40-ականներին ես էս հայերի հետ ծանոթացա, եւ չնայած դեռ դասաստանի էի, սեր ես համակրանք չա՛մեցի նրանց հանդեպ էլ ավելի, քան ինձ ծանոթ էս

ույթ է։ Իսկ բացասական... Ո՛ր ազգի մարդկանց մեջ չկան...
- Արար եւ հայ մշակութային փոխհարաբերություններն այսօր արդյո՞ք դասա՛ն մակարդակի վրա են։
- Տավո՛ք, ցանկալից առավել նվազ... Կարծում եմ, հիմնական դասա՛նն այն է, որ մեզանում եւ

սի նաեւ երկու լեզուների երկկողմանի իմացությունը չնոտանանք, որ գոյություն ունի նաեւ այդ խոչընդոտը։ Արդի գաղափարող փոխհարաբերությունները երկու հնադարյա մշակույթները կլիցրավորեն նոր եւ քարժեղով։ Բացի այդ ասեմ, որ ես մեծազույն կարեւորություն եմ տալիս մշակույթի, արվեստի համամարդկային արժեքին։ Համաշխարհային սիրտ դաստիարակության մեջ հավերժ կյանք կարծում եմ, ովքե՛ր ունեցան, ըստ իս Եկյան, Ջուլիետ, Անուր (Թումանյանի «Անուր» դրեմայի ծանոթացել եմ արար գրող եւ բարձրակարգ Նիկար Խալիլի միջոցով)։ Հայ է Անուր... Իսկ Ջուլիետը... վենետիկյանի՞ անգլոսի... Այս ժողովուրդը կարողանա եւ իրենց ազգային դասկանությունը եւ մաս կազմել համաշխարհային, համամարդկային մշակույթի։

հայ եւ արար մշակույթները այսուհետ ասած, սեւեռված են արեւմտյան մշակույթին։ Ես դեմ չեմ Արևմուտքին, սակայն... Ինձ համար, օրինակ, հայ մշակույթի ամենազայտնի ուրանոտը երաժշտությունն է։ Բայց Արար Խաչատրյանին ես ծանոթացա ոչ ոտքեւ հայ, այլ համաշխարհային մշակույթի երևույթի։ Հայ գրականությանը ավելի ուժ ծանոթացա, երբ աջակցեցի «Քսան հայկական դասավանդ» գրի տպագրությանը, որն արարեցին լույս տեսավ Հալեթում։

Թամար, ո՞վ է ըստ Ձեզ ամենաբանավոր հայ գրողը։ Ես կարծում եմ Սարգսյանը, բայց Սարգսյանի էլ մեզ ոչ հայերիս, հայկական մշակույթը չէ, որ ներկայացրեց, այլ արեւմտյանը...
- Դու՛ք, որ ոտք կանգնի ընթացումն ստեղծագործում եմ նաեւ հայ միջազգայնով արարողական, ստեղծել եմ արդյո՞ք մեր երկերում հայի կերտյա։
- Երբեմն հայերը չափազանցված կարեւորություն են տալիս այս փաստին, իսկ արարները համայն «թիւնում են» իրենց գրելի մեջ հայի անուններ, որ մեծապիտան-գնահատվեն զանազան գրական հանդիսություններում։ Ես այլ կերտ եմ նայում այդ հարցին։ Հայ ոտքերը դրանք եւս իրականությունը մանկուց անբաժանելի մասն են եղել արարությանը կյանքիս։ Երբագիտակցարար իմ մեջ դրեւնվել են իրական հայ մարդկանց էս կերտները, հային հաստի կյանքին, մտքվանը ճակատագրի դժվարություններին ընդդիմանալու իրենց բացառիկ կամով ու կենսամակարդային։ Դա ներառվածն է իմ ստեղծագործության մեջ։ Ի՞նչ «Սանդալի ծաղիկ» դասավանդում

ու էս իրաններին։ Սա չի կարելի գիտականորեն բացատրել բայց կարելի է մարդկայնորեն հասկանալ։ Բացի այդ, առանց գովաբանելու արար ազգը, ոչիսի ասեմ, որ նրան բնորոշ է կարեկցելու, աստատողին ձեռք մեկնելու հասկացությունը։
- Չե՛ր կարծիքով արար եւ հայ ժողովուրդների համաձայն դարավոր կյանքը Միջիգանի հոգում դրական եւ բացասական ինչո՞րիս՞ երեւույթներ է ի հայտ բերել։
- Կփորձեմ դասաստանել հիմնական անճանական տղայությունների վրա։ Երբ, օրինակ, ստղազայն մեծանարեւն իրենականազարկան գիր գրել, ստղա անոթայնան ոչիսի գրեմ հայազգի իմ զարգացարական ուսուցիչների մասին, որոնք ինձ ազատ մասնակցեցին սովորեցրին։ Եվ ոչիսի գրեմ մեր հայ այն դրացուհու մասին, որից մանկուց սովորել եմ դիմադրել կյանքի դժվարություններին։ Համաշխարհային երկրորդ դասերանքի սարիներին մեմ արհա՛ս իմք, մեր հայ դրացուհու մեծանարեւն էլ ավելի։ Բայց հայ ընտանիքը այդ վարձանայն կնոջ գլխավորությամբ կարողանում էր ինչ-որ հրաշքով ոչ միայն դիմադրել իր գոյությունը, այլեւ ծանրագույն դրուհիներն օգնել մեզ։ Եվ երբ ստղազայն էին նյութերն ու վերջին միջոցները այդ բարի եւ ուժեղ կիր մեզ հավաքելով արար սկսում էր երգել։ Նրա իմաստն ու շխարհամ, սակայն միշտ ներհանում լուսավոր, զեղեցիկ հայկական մեղեդիների շեղիկի եւ սկսեցի ըմբռնել ու զգալ կյանքի փայլունությունը։ Չարանայի էր, այդ հայ ընտանիքը ասեւ արարում էր ոչ այնքան հացով, որքան այդ կնոջ երգի ծմկող ոգեղենությամբ։ Դա ինձ համար անճանական

հայ եւ արար մշակույթները այսուհետ ասած, սեւեռված են արեւմտյան մշակույթին։ Ես դեմ չեմ Արևմուտքին, սակայն... Ինձ համար, օրինակ, հայ մշակույթի ամենազայտնի ուրանոտը երաժշտությունն է։ Բայց Արար Խաչատրյանին ես ծանոթացա ոչ ոտքեւ հայ, այլ համաշխարհային մշակույթի երևույթի։ Հայ գրականությանը ավելի ուժ ծանոթացա, երբ աջակցեցի «Քսան հայկական դասավանդ» գրի տպագրությանը, որն արարեցին լույս տեսավ Հալեթում։

Թամար, ո՞վ է ըստ Ձեզ ամենաբանավոր հայ գրողը։ Ես կարծում եմ Սարգսյանը, բայց Սարգսյանի էլ մեզ ոչ հայերիս, հայկական մշակույթը չէ, որ ներկայացրեց, այլ արեւմտյանը...
- Դու՛ք, որ ոտք կանգնի ընթացումն ստեղծագործում եմ նաեւ հայ միջազգայնով արարողական, ստեղծել եմ արդյո՞ք մեր երկերում հայի կերտյա։
- Երբեմն հայերը չափազանցված կարեւորություն են տալիս այս փաստին, իսկ արարները համայն «թիւնում են» իրենց գրելի մեջ հայի անուններ, որ մեծապիտան-գնահատվեն զանազան գրական հանդիսություններում։ Ես այլ կերտ եմ նայում այդ հարցին։ Հայ ոտքերը դրանք եւս իրականությունը մանկուց անբաժանելի մասն են եղել արարությանը կյանքիս։ Երբագիտակցարար իմ մեջ դրեւնվել են իրական հայ մարդկանց էս կերտները, հային հաստի կյանքին, մտքվանը ճակատագրի դժվարություններին ընդդիմանալու իրենց բացառիկ կամով ու կենսամակարդային։ Դա ներառվածն է իմ ստեղծագործության մեջ։ Ի՞նչ «Սանդալի ծաղիկ» դասավանդում

ՔԻՐՈՒՄՆԵՐ

Եվրասիայի գավաթակիրները դեռ չեն նկարահանվելու կինոյում

ՏՐԱՅԵ ՆԱԶԱՐԵԱՆ

Մենադաշտային մարզաձեւերում հայ մարզիկները միշտ էլ առաջատար դիրքեր են զբաղեցրել: Կարծես թե մեր զոհմունքն առանձնակի ձիրք ունեն այդ մարզաձեւերի մկասմամբ: Երանը բավականին արագ եւ հաջող են յուրացնում նաեւ, այսուհետ կոչված, ոչ պակաս

կան մարզաձեւերի գաղտնիները: Ոչ միայն յուրացնում, մշակում գոեմարտելու իրենց ուրույն ոճը, այլեւ մեծ հաղթանակների հասնում միջազգային խոշոր մրցումներում: Ասածի վառ ատյացույցն է վերջերս Ինթոնսիմի Կալասանի հավաքականի Եվրասիայի գավաթակիր դառնալը:

Կարծում ենք մրցաբարի անունն առանձնակի մեկնաբանությունների կարիք չունի, բայց նրանից, որ վրասասանի Ուոնկի բնակավայրի շինող էին դուրս եկել աշխարհամասի 20-ից ավելի երկրների բոլոր ուժեղագույն մարզիկները: Հենց նրանց հետ դաշտում էլ հայաստանցի չորս մարզիկներից երկուսը Արամ Արահամյանը (63.5 կգ) եւ Արման Կուրջյանը (60 կգ) դարձան իրենց բազային կարգերի հաղորդներ, իսկ երկուսն էլ Գարիկ Ալեքսանյանը (71 կգ) եւ Տիգրան Մխիթարյանը (67 կգ) արժանացան արժաք մեդալի, արդյունքում Հայաստանի հավաքականը առաջին տեղը գրավեց ոչ միայնակազմի քիմային հաշվարկում, իսկ դասվավոր մրցանակը գրանցում ստացավ Երեւանում: Հարկ է նշել, որ 4 մարզիկներն էլ 3-ը հանդես եկան ֆուլ կոնտակտ մրցաձեւում, իսկ Ալեքսանյանը լոու ֆիթում (լրիվ եսկում): Նշենք, որ չեմպիոնները եզրակացվելու հաղթանակները վրացիներին: Ի սարքերում Արամի որը մրցակցի նկատմամբ առավելություն հասավ միավորներով: Արմանը երրորդ ասում դուրս եկավ անգամ նոկդաունի են բարեկց հաստակողով:

Ալեքսանյանը արագորակ դասվելու բարձր դասում են միջազգային մրցադաշտում առաջին բայց ամենահիշարժան հայերից մեկը կատարած այդ շահերը: Առաջին հայացքից սուբյեկտիվ կարծիքով այն կենցաղային նույն խնդիրների բավական փոքրական դասակարգում են, որով սակայն արդեն գտել են առաջադի իրենց ճանապարհը: Արդյո՞ք դասահարար են ընտրել Ինթոնսիմը:

Արամ Արահամյան (Ինթոնսիմ) գի է սանդա ուռուի Հայաստանի չեմպիոն, միջազգային կարգի սպորտի վարորդ) - Մարզաձեւով զբաղվում են 3 տարի: Սկզբում խորանայու մտադրություն չունի: Ամեն ինչ ստացվեց դասահարար մարզվելու ընթացքում: Ինչուեւ հավակնակներինցու ասեմը, դիտելով մարտական ոճի սարքեր սեռաֆիլմեր, որոշեցին ուժերս փորձել արեւելյան ոճով մարտաձեւում: Սակայն ճակատագրի բերումով ընտրեցին... արեւմտյան ժապոտ ունեցող մարզաձեւ Ինթոնսիմը:

Արման Կուրջյան (Ինթոնսիմի)

Ֆրանսահայ ֆուտբոլի նվիրյալ ժիրայր Կարապետյանի ազնիվ հայրը Մեծուրալում

Հայաստանի ֆուտբոլի հավաքականի վերջին խաղերին ներկա է գտնվում Ֆրանսահայ ֆուտբոլիստներ, բարեբար ժիրայր Կարապետյանը, որը ժամանել էր նաեւ Մեծուրալ, դիտելու Հայաստանի եւ Պորտուգալիայի ընթացիկների հանդիպումը: Մեր ազգային հավաքականի ֆուտբոլիստները եւ մարզիկները լավ հարաբերությունների մեջ են ժիրայրի հետ եւ միշտ ջերմորեն են ընդունում նրան: Վերջին խաղից հետո ժիրայր Կարապետյանը կատարեց իր խոստումը եւ բանկագին ժամացույցով դարձեալ հայկական քիմի գոլի հեղինակին: Այն բաժին հասավ «Գեներալ» ակումբի հայտնի օմբարկու Երկ Ասադուրյանին, որին հաջողվեց երկրորդ խաղակեսի առաջին րոպեին գրավել դուրսուղիների դարձուցող: Նման նվերի արժանացավ նաեւ Հայաստանի հավաքականի մեկ այլ ֆուտբոլիստ:

Ժիրայր Կարապետյանը (մեջտեղում) Երկ Ասադուրյանի (ձախից) եւ Արթուր Պետրոսյանի հետ խոսելուց հետո Արթուր Պետրոսյանը կիսով օլումբեցի գոլի համար: Հավաքականի մեկ այլ ֆուտբոլիստ

նաեւ փող վասակելու լավ միջոց է Արեւմտահայաստանում: Մեզանում արհեստավարժ ֆիթբոլիստները չի ձեռնվորվել, թեեւ այդ ուղղությամբ փորձում են աշխատել հավաքականի մարզիկներ, միջազգային կարգի սպորտի վարորդներ վերջերս Կուրջյան Խաչատրյանը:

Մարզաձեւը նաեւ բավականին դիտարժան է: Արամին եւ Արմանին խնդրեցին մեկ բառակապակցությամբ բնութագրել իրենց «ընտրյալին» եւ դասասխանը զգամարդուն արժանի, բայց միևնույն ժամանակ զարմացող էր. «Դաժան երատան է»: Նրանց ողորմամբ երբեք բույլ չեն ասելու մտղմբերին ներկա գտնվելու մրցումներին, իսկ «հետազոտում սեռագրությունը դիտելու Արամի վրա ամեն ինչ խաղ է բվում»: Թեեւ նույնիսկ դա դիտելու մայրերը հաճախ արտասվում են Հեռախոսով, որ Արամի մտղմբեր գոհ կլինեն, եթե իրենց որդին ուրիշ գրադմուտ գտնել: Ինչ սնում է հերոսներին, աղա նրանք կարծես թե չեն դաստատվում կենտրոնացում միայն Ինթոնսիմի վրա: Արմանը ժողովուրդային ինստիտուտի ֆինանսահաշվարկային ֆակուլտետի ուսանող է մասնագիտանում է ֆինանսներ եւ բանկ գծով: Արմանը դեռ չի գտել առաջադի իր, բայց նա ուսումնառում ունի: Նրա կարծիքով, «Շուտով ժամանակները կփոխվեն եւ խելով մարդիկ կգտնեն իրենց տեղը»:

Իսկ սպորտը նրանց կարծիքով մարդու իմաստասիրական մասն, առողջ եւ համաչափ զարգացման գրավական է: Ավելացնենք, որ առաջիկայում (սեպտեմբերի 16-22-ը) Հայաստանի ֆիթբոլիստները հանդես կգան Մոսկվայի 850-ամյակին նվիրված միջազգային մրցաշարում, որին կմասնակցեն 69 երկրների դասվակներ:

Գրադմուտը մնացած՝ 14 ֆուտբոլիստները դրամական դարձել ստացան: Հիշեցնենք, որ ժիրայրի եղբայրը՝ Արա Կարապետյանը Լիբանանի արտահովուության ներքին ուժերի սղա էր, երկար տարիներ դաստիարակում էր ինչուեւ Քեյրոսի ՀՄՄ-ի, այնուհետ կիսակազմի մյուս ակումբների ասիերը: Հանգուցյալ եղբոր Երանուկայ գործը Երանուկայում է ժիրայր, որը աղբում է Հայաստանի հավաքականի կազմով: Տ. ՄՈՍԿՎԱՅԱՆ, Մեծուրալ-Երեւան

ԹԵՆԻՍ

ԱՄՆ բաց առաջնությունը՝ նոր մարզադասում

Օգոստոսի 25-ից սեպտեմբերի 7-ը Լյու Յոնի թենիսի ազգային կենտրոնի «Ջեյմս Բեյկոն Միդլ»-ի կորտերում մարզաձեւերը ակնառես կլինեն թենիսի բաց առաջնությանը՝ US open-ին մասնակցող համաշխարհային թենիսի աստղերի խաղին: Մինչ այդ հարկ կորտերում անցկացվող «Հանլե Կալը» ասիեր խաղաբոլոր ուժեղագույնները, բացառությամբ երկու գերմանացիների՝ Եսթֆի Գրաֆի, որը դաշտում է ծնկի վնասվածի դեմ, եւ ընտանեկան դասաձեւերով բացակայող Բորիս Բեկերի: Առաջին արդյունքներից նշենք ամերիկուհի Չանդա Ռուբինի դարձուցողը՝ թափաղեցի մարզուհուց: Ռուսաստանցի Աննա Կուրնիկովան

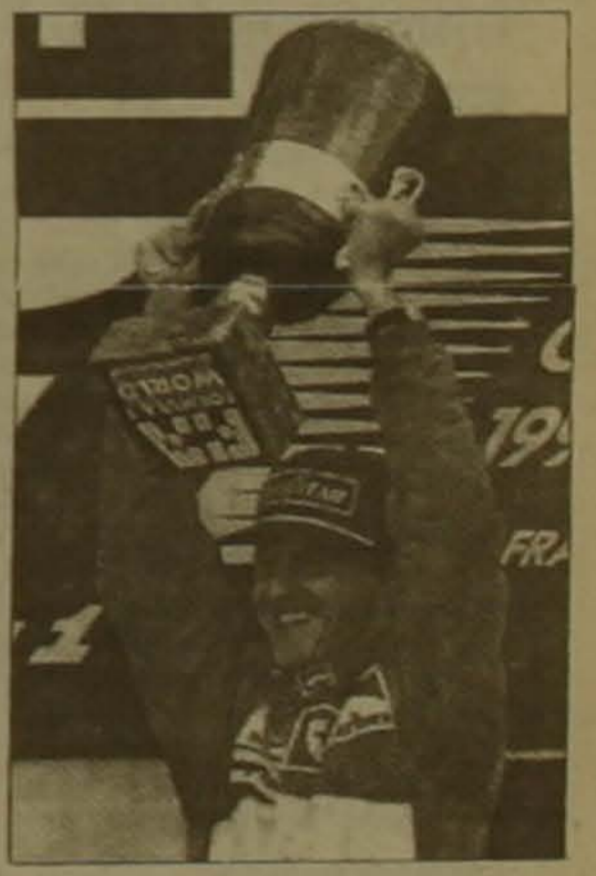

նացի Կառլոս Սոյան, որը եզրակացվելու դարձուցող մասնագետ ավստրալիացի Պասրիկ Ուալթերին 6-4, 7-6: ԱՄՆ բաց առաջնության մեկնարկից առաջ կայացավ նոր մարզադասի (23,5 հազար տեղ) հանդիսավոր բացումը: Նոր մրցադաշտը ստացավ Արթուր Ելի անունը: Այս թենիսիստը 1968 թ. դարձել էր մրցաբարի առաջին հաղթող: Լյու Յոնի են ժամանել

առաջն ղեկավարության հաղթեց բելգիուհի Մաթինա Մոլեմանսին (6-2, 6-0): Նրա հայրենակցուհի Էլենա Լիխովցեան առավելություն հասավ չեխ մարզուհի Պետրա Վանգելայի նկատմամբ (7-5, 6-4): Առաջին անակնկալը գրանցվեց ռուսմարզուհուց մրցաշարում: Խորվաթ Գորան Իվանիսեւիչը 4 սեպտեմբերին հաղթեց օսումին Դիեո Պիսկարիոյին:

Հակիներն առակնկալը

Ամստոյորի թագուհի համարվող «Յոնուկա-1»-ը հասեց եւս մեկ փուլ ամենամեծահարուստ արագընթաց Բելգիայի մեծ մրցանակի խաղարկությունում: Այս մրցուղիի վարորդներին բույլ է ասելու ցույց ասլ իրենց որը վարորդները ինչն էլ ցուցադրեց մարզաձեւի «Ջեյմս Բեյկոն» Միխայել Շուստերը, որը Բելգիայում հաղթեց 4-րդ անգամ: Հենց այստեղ գերմանացի մարզիկը մեկնարկեց 1991-ին, 92-ին հաղթեց, 94-ին հաղթեց, բայց որակազրկվեց, 95-97-ը նա արեւելյան առաջատարն է եւ կրկին 48-րդ առաջնության հաղթողի հավակնորդը: Նրանից հետո վերջնագիտը հայտնեց իսպանացի երիտասարդ վարորդ Չանկառո Կիզիկեյան: Երրորդն էր ֆինն վարորդ Միկա Հակիները: Ի դեմ, այս մարզիկը երկար ժամանակ չէր հայտնվել դասվոր դասակարգում եւ նրա հաջողությունը, ըստ մասնագետների, խոշոր անակնկալ է: 1991 թվից նրա մարզական կենսագրությունում գրաված ամենաբարձր տեղը 4-րդն էր:

Միխայել Շուստեր

Կյուպերսը ժամանակավոր գրանցվեց «Միլանում»

Միլանը մոտ ժամանակներս կդառնա հոլանդացի ֆուտբոլիստ Պասրիկ Կյուպերի, եւ ոչ միայն նրա, նոր աշխատավայր: «Աստիլերս Կլուբ» գործակալությունը հայտնում է, որ գալիքի մրցաշարին Եսթֆիլ իսպանական A սերիայի քիմերը համարվել են 50 արտասահմանցի խաղացողներով: «Միլանը», «Ինտերը» եւ «Ուդինեզե» այսուհետ, ընդհանրապես, խաղադաս կարող են դուրս բերել միայն լեգեոներների: Իսկ Կյուպերի նոր մարզիկ Զաքիո Կառլեոն «գլուխ է կտրում», թե ինչ լեզվով Եսթֆիլ սանի հետ՝ անգլերեն, ֆրանսերեն, թե՛ այնուամենայնիվ իսպաներեն:

Կյուպերսը ժամանակավոր գրանցվեց «Միլանում»

Ուկրաինայի ուսանողների առավելությունը

Համաշխարհային սպորտի աղագաստը նրա օրերին հանդես են գալիս Պալերնոյում համաշխարհային ուսանողական խաղերում: Սպորտային մարմնամարզության կանանց անհասական դաշտում մրցակցությունից դուրս էին ամերիկուհիները: Տղամարդկանց մրցումներում հաղթանակը տնեցին չին վարորդները: 0,2 բալլ մարտվեց ռուսաստանցի Իգոր Իվանովը իսպանացի Յուրի Կեկիին օղակների վրա վարժությունում: Նրա բրոնզե մեդալը օտու մարմնամարզիկների միակ դարձան էր: Այս երկրի մարզուհիներն ավելի հաջողակ էին: Ազատ վարժությունում երկրորդ դարձավ Օխաննա Պակալեցը: Ար

ժաքին արժանացան նաեւ Ալլա Կիլկուկան եւ Ռոզալիա Գալիեան: Ուկրաինուհի Էլենա Վախիվենկոյի հաջող ելույթները գեղարվեստական մարմնամարզության առանձին վարժություններում բույլ սվեց Ուկրաինայի հավաքականի ստանձնել առաջատարությունը քիմային հաշվարկում (6 ոսկե, 1 արծաթե, 2 բրոնզե մեդալ): Ռուսաստանի հավաքականն ստայմ 4-րդ տեղում է՝ 2 ոսկե, 5 արծաթե, 5 բրոնզե մեդալ: Թրաստաբալիկների մրցումներում իրեն հավասարը չունեցավ ուկրաինացի Վադիմ Գուրկան, որը եզրակացվելու հաղթելու ոչ մի հնարավորություն չթողեց աշխարհի չեմպիոն, իսպանացի Լուիսի Տարանսինոյին:

